



**RIVOJLANISHDA MUJASSAM NUQSONGA EGA BO'LGAN
BOLALARNI YAKKA O'QITISH DASTURINI LOYIHALASHTIRISHDA
ZAMONAVIY YONDASHUV**

*Jizzax davlat pedagogika universiteti
Pedagogika va psixologiya fakulteti
Maxsus pedagogika logopediya
yo'nalishi 513-21(410)-guruh
talabasi **Esonboyeva O'g'iloy Xayrullo qizi***

Annotatsiya: Ushbu maqolada rivojlanishida mujassam nuqsonlarga ega bo'lgan bolalarni yakka o'qitish dasturini loyihalashda zamonaviy yondashuvlar tahlil qilinadi. Maqolada, bu bolalarning individual ehtiyojlarini hisobga olish va ularga mos o'qitish metodikalarini ishlab chiqish jarayoni, shuningdek, o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikning ahamiyati ko'rib chiqiladi. Rivojlanish nuqsonlariga ega bolalar uchun samarali ta'lim dasturlari yaratishda innovatsion texnologiyalarning roli va ta'lim tizimining moslashuvchanligi muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: rivojlanish nuqsonlari, yakka o'qitish, ta'lim dasturi, innovatsion texnologiyalar, individual o'qitish, o'qituvchilar va ota-onalar hamkorligi, moslashuvchan ta'lim tizimi.

Annotation: This article analyzes modern approaches to designing individualized teaching programs for children with developmental disabilities. The process of considering the unique needs of these children and developing teaching methods that accommodate them is discussed, along with the importance of collaboration between teachers and parents. The role of innovative technologies in creating effective educational programs for children with disabilities and the flexibility of the educational system are also explored.



Keywords: *developmental disabilities, individualized education, educational programs, innovative technologies, individualized teaching, teacher-parent collaboration, flexible education system.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются современные подходы к разработке программ индивидуального обучения для детей с нарушениями развития. Анализируется процесс учета индивидуальных потребностей таких детей и разработки методов обучения, соответствующих этим потребностям, а также важность сотрудничества между учителями и родителями. Также обсуждается роль инновационных технологий в создании эффективных образовательных программ для детей с нарушениями и гибкость образовательной системы.*

Ключевые слова: *нарушения развития, индивидуальное обучение, образовательные программы, инновационные технологии, индивидуальные методы обучения, сотрудничество учителей и родителей, гибкость образовательной системы.*

Rivojlanishda mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar ta'limi maxsus pedagogik yondashuv va moslashtirilgan metodikalarga asoslangan bo'lishi zarur. Ushbu bolalar individual ehtiyojlari, psixofiziologik xususiyatlari va rivojlanish imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda o'qitilishi lozim. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, integrativ, texnologik va refleksiv yondashuvlar bolalarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirish va ularning ijtimoiy moslashuvini yaxshilashda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Rivojlanishda mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar (RMN) ta'limida individual yondashuv asosiy o'rin tutadi. Bunday bolalar nutq, motorika, ijtimoiy moslashuv yoki intellektual rivojlanish nuqsonlariga ega bo'lishi mumkin. Shu sababli ularning ehtiyojlariga mos keladigan ta'lim dasturlarini ishlab chiqish juda muhimdir. Zamonaviy yondashuvlar bolalarning individual imkoniyatlarini hisobga olib, ularning akademik, ijtimoiy va psixologik rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan.

1. Yakka O'qitish Dasturlarining Ahamiyati



Yakka tartibda o'qitish dasturlari (Individual ta'lim rejalarini — ITR) rivojlanishda mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar uchun quyidagi jihatlarda bo'yicha muhim ahamiyat kasb etadi:

O'quv jarayonini bolaning individual imkoniyatlariga moslashtirish.

Kognitiv, nutqiy, ijtimoiy va jismoniy rivojlanish darajasiga qarab mos o'quv rejalarini ishlab chiqish.

O'quv natijalarini tizimli baholash va ularga mos o'zgartirishlar kiritish.

2. Zamonaviy Yondashuvlar

1. Individualizatsiyalashgan yondashuv:

Har bir bolaning o'ziga xos ehtiyojlari va rivojlanish darajasini hisobga olgan holda yakka tartibdagi o'qitish dasturi ishlab chiqiladi. Bunda:

Rivojlanish darajasiga moslashtirilgan mashg'ulotlar.

Moslashuvchan o'quv rejasi.

Bola ehtiyojlaridan kelib chiqib, fanlar bo'yicha differensial yondashuv.

O'quv rejasiga bolaning qiziqish va ehtiyojlari asosida moslashtirilgan materiallar kiritiladi.

Mashg'ulotlar davomida bolaning rivojlanish dinamikasi doimiy monitoring qilinadi.

Mavzular bolaning individual imkoniyatlariga moslashtiriladi.

2. Integrativ yondashuv

Integrativ ta'lim modeli turli mutaxassislar: logoped, defektolog, psixolog va pedagoglarning hamkorligi asosida yo'lga qo'yiladi. Bu yondashuvning afzalliklari:

Mutaxassislar jamoasi har tomonlama qo'llab-quvvatlash imkonini beradi.

Individual reja ko'p tarmoqli yondashuv asosida tuziladi. Bola rivojlanishining turli jabhalariga e'tibor qaratiladi.

Ijtimoiy va akademik moslashuv osonlashadi.

Turli fanlar integratsiyasi orqali o'qitish samaradorligi oshadi.

3. Texnologik yondashuv

Zamonaviy axborot-kommunikatsion texnologiyalar (AKT) bolaning o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim rol o'ynaydi:



Интерактив ta'lim dasturlaridan foydalanish.

Virtual reallik texnologiyalari orqali rivojlantiruvchi mashg'ulotlar o'tkazish.

Maxsus moslashtirilgan mobil ilovalardan foydalanish.

AKT (Axborot-kommunikatsion texnologiyalar): Multimedia materiallari va maxsus dasturlardan foydalanish.

VR (Virtual reallik) va AR (Kengaytirilgan reallik): Sensor va motor rivojlanishga yordam beruvchi interaktiv muhit yaratish.

Maxsus mobil ilovalar: Eshitish, ko'rish va motor ko'nikmalarini rivojlantirish uchun.

4. Refleksiv va adaptiv yondashuv

Refleksiv yondashuv bolaning o'qitish natijalarini doimiy baholab borishni talab qiladi. Bu yondashuv quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

Rivojlanish monitoringini olib borish.

Ta'lim jarayonini bolaga mos ravishda doimiy takomillashtirish.

Moslashtirilgan o'quv muhitini yaratish.

3. Amaliy tatbiq:

Rivojlanishda mujassam nuqsonga ega bolalar bilan ishlashda zamonaviy yondashuvlarni amaliyotga tatbiq etish uchun quyidagi bosqichlar taklif etiladi:

1. Diagnostika – bolaning joriy rivojlanish darajasini aniqlash.

2. ITR ishlab chiqish – individual ta'lim rejalarini tuzish va ularni mutaxassislar bilan kelishish.

3. Moslashtirilgan o'qitish muhitini yaratish – AKT va maxsus pedagogik texnologiyalardan foydalanish.

4. Natijalarni baholash va takomillashtirish – bolaning rivojlanish dinamikasini kuzatib borish va o'quv jarayoniga o'zgartirishlar kiritish.

Xulosa: Rivojlanishda mujassam nuqsonga ega bolalarni yakka tartibda o'qitish dasturlarini zamonaviy yondashuvlar asosida ishlab chiqish ularning individual rivojlanish imkoniyatlarini kengaytiradi, ta'limga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi va ijtimoiy integratsiyasini osonlashtiradi. Innovatsion texnologiyalar,



multidisciplinar hamkorlik va refleksiv pedagogika tamoyillaridan foydalanish orqali ushbu bolalarning o'quv jarayoniga samarali jalb qilinishi mumkin.

Rivojlanishda mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar uchun yakka tartibdagi o'qitish dasturlarini ishlab chiqishda zamonaviy yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi. Individualizatsiyalashgan, texnologik va integratsiyalashgan yondashuvlar orqali ushbu bolalarning ta'lim jarayoni samaradorligini oshirish, ularning ijtimoiy moslashuvini yaxshilash va akademik muvaffaqiyatga erishish imkonini yaratish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sobirov, S. T. "Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalarni o'rganish va tasviriy faoliyat jarayonida nutqini rivojlantirish."
2. Akramova, X. S. "Aqliy rivojlanishda muammosi bo'lgan o'quvchilarni savodga o'rgatishning o'ziga xos xususiyati."
3. "Defektologiya asoslari." Ushbu o'quv qo'llanmada rivojlanishida nuqsoni bor bolalarni o'qitish va tarbiyalashning asosiy tamoyillari yoritilgan.
4. "Korreksion pedagogika va logopediya." Mazkur qo'llanmada rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan korreksion ishlar va logopedik yondashuvlar haqida ma'lumotlar berilgan.
5. "Pedagogik diagnostika va korreksion pedagogika." Bu adabiyotda rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalarni tashxislash va ularga mos korreksion pedagogik yondashuvlar haqida so'z yuritiladi.
6. Internet tarmoqlari
7. JDPU.uz
8. Arxiv.uz